

OBLETNICA

Planinca je praznovala sto let

Na Planinci, planini pod Begunjščico, so na veliki šmaren pripravili slovesnost ob stoletnici solastniške skupnosti Planinca in se spomnili bogate zgodovine združenja. Ob tej priložnosti so izdali tudi monografijo, posvečeno visokemu jubileju.

MARJANA AHAČIČ

Na veliki šmaren, 15. avgusta 1924, je Ivan Vesenjaj, tedanji minister za agrarno reformo Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev, na sedežu ministrstva v Beogradu uradno potrdil kupno pogodbo za nakup Planince. Ta je bila med prodajalcem, italijansko družbo S.A.I.F, in skupnostjo domačinov iz Begunj sicer sklenjena že spomladi istega leta, a je moral, ker je bilo posestvo v lasti tujcev, po tedanjih zakonih pogodbo potrditi tudi minister.

S tem je bil izpolnjen še zadnji pogoj, da so pred stotimi leti 44 kmetov iz Begunj v zemljiško knjigo lahko tudi uradno vpisali kot lastnike gozdnega veleposestva Planinca. To je ob nakupu obsegalo 258.922 hektarjev gozda, 0,010 hektarja travnikov in 6979 hektarjev pašnikov, 3314 hektarjev planine in slabega pol hektarja stavbišč.

Zadnji rod, ki je še živel »po starem«

Možje in žene, ki so se leta 1924 povezali v Konzorcij Planinca in pristopili k skupnemu nakupu gozdne posesti pod Begunjščico, so bili v demografskem ozirju dokaj homogena družbena skupina, je v monografiji z naslovom Planinca, Sto let solastniške skupnosti, ki je izšla ob okroglem jubileju, zapisal avtor Sašo Gašperin.

»Povezovalo jih je življenje v Begunjah, tesne sorodstvene vezi ter pretežno kmečko poreklo ... Bili so še zadnji rod Begunjev, ki je znal dobro živeti od kmetijstva, gozdarstva, male obrti in 'tujškega prometa'.«

Slovesnost ob stoletnici

»Naši predniki so pred stotimi leti znali prepoznati priložnost, premogli so pogum, da so zbrali kapital ter na temelju medsebojnega zaupanja in povezanosti ustvarili nekaj, čemur bi danes rekli donosen in trajnosten po-

Planinca je danes tudi priljubljena postojanka pohodnikov, ki se iz doline Draga odpravijo proti Begunjščici. / FOTO: GORAZD KAVČIČ

slovni model. To je bila generacija vizionarskih, podjetnih, ponosnih in zavednih Begunjev, katerih dejanja naj bodo nam in našim znanamcem v trajen spomin in ponos,« je zbrane na slovesnosti ob stoletnici, večina od njih je današnjih solastnikov in njihovih družin, na praznični dan nagovoril Gašperin.

Pojasnil je, da je knjiga, ki so jo izdali ob tej priložnosti, razdeljena na tri dele: v prvem je kronološko predstavljenih sto let zgodovine Planince, v drugem poglavju je predstavljenih vseh 44

v tretjem delu knjige pa so prvič zbrani kratki zapisi Alojza Bulovca, nekdanjega begunjskega učitelja. Njegove črtice so nastale v tridesetih letih prejšnjega stoletja, v njih pa na literarni način opisuje Begunje, Drago, Begunjščico in ljudi, povezane s temi kraji.

Bogata zgodovina skupnosti

Kot je še povedal Gašperin, sicer odlični poznavalec krajev pod Begunjščico, je pri pripravi publikacije naletel na tudi njemu nove in zanimive podatke. »Izvedel sem, da so

zato skupaj z revirnim gozdarjem dosegli, da je vlada Dežele Kranjske prepovedala sečnjo na Begunjščici. To je bil tudi eden glavnih razlogov, da je Jerman Planinco prodal, sicer je ne bi, je bila preveč donosna.«

Novi italijanski lastniki so se pri oblasti zmenili, da se je prepoved sečnje umaknila, morali pa so obljubiti, da bodo sproti vestno pogodovali. In to so dejansko tudi počeli, je o prelomnih časih spregovoril Gašperin. »A ne prav dolgo. Leta 1915, ko je Italija napadla Avstro-Ogrsko, smo čez noč postali sovražniki. Po vojni Italija in Jugoslavija nista bili v najboljših odnosih, zato so se leta 1924 odločili za prodajo.«

Tako so Planinco kupili domačini, ki so se dovolj hitro povezali, da so lahko skupaj nastopili na dražbi februarja 1924. »Presenetilo me je, kako natančno so že na začetku postavili pravila. Striktno so se jih držali kar sedemdeset let. Prvo pravilo je bilo, da si solastnik Planince lahko postal le, če si bil upravičenec begunjske srenje,« je pojasnil Gašperin.

Vihravo stoletje

Tudi Planinca se ni izognila pogubnemu vplivu druge svetovne vojne. »Več kot petina družin je v času vojne izgubila vsaj enega od otrok. Nemški požig Planince in žage v Dragi je brutalno zaustavil neverjeten napredek, ki so ga delali v tridesetih letih, po vojni jih je pa udarila še razlastitev premoženja. A ugotovil sem tudi, da nacionalizacija vendarle ni bila tako uničujoča, kot je bila videti na prvi pogled: Planinca je delovala naprej, solastniki so se še vedno srečevali na občnih zborih, na svojem so zase sekali drva ... Korošček Joža je bil nato tisti, ki je po vojni zastavil svoj položaj, da so po dolgi bitki svojo lastnino dobili nazaj, čeprav

Zakonca Anica in Janez Zupan, dolgoletni pastir in gospodar solastniške skupnosti Planinca / FOTO: GORAZD KAVČIČ

Sašo Gašperin, avtor monografije Planinca, Sto let solastniške skupnosti, in Franci Janc, ki je sodeloval pri zbiranju gradiva / FOTO: GORAZD KAVČIČ

so upravljanje morali prepustiti Gozdnemu gospodarstvu. Slednje pa je, to je treba povedati, korenito posodobilo način gozdne proizvodnje: leta 1965 je bila zgrajena cesta na Planinco, furmane so zamenjali traktorji, žage amerikanke pa motorke.«

Druga polovica stoletja Planince je bila veliko mirnejša od prve, čeprav izzivov ni zmanjkalo: kako spet oživiti pašo, kako se spopadati z vetrologi, lubadarjem, vedno večjim pritiskom obiskovalcev, v zadnjem času pa s podnebnimi spremembami, od ekstremne suše do lanskih katastrofalnih poplav.

Planinca danes

Danes skupnost Planinca šteje 54 solastnikov. V veliki

večini gre za neposredne potomce ustanoviteljev Konzorcija Planinca iz leta 1924 oziroma potomce tistih posestnikov iz Begunj, ki so solastniške deleže od sovaščanov odkupili kasneje.

»Visoki jubilej je priložnost, da se ozremo nazaj na svoje korenine in se zahvalimo svojim prednikom, ki so z nakupom, predanim delom in pogumom postavili temelje, na katerih Planinca deluje še danes. Na nas pa je, da še naprej skrbno gospodarimo, se razvijamo in da skupnost Planinca ostane v naših rokah,« je na srečanju poudaril sedanjí predsednik upravnega odbora solastniške skupnosti Planinca Aleksander Jurjevčič.

Današnji upravni odbor skupnosti Planinca / FOTO: GORAZD KAVČIČ

Prapor Begunjskih fantov, ki so ob tej priložnosti počastili 60-letnico prapora oziroma fane, kot mu rečejo v Begunjah / FOTO: GORAZD KAVČIČ